

Copenhaguen dóna ales a la desconfiança

- La falta de fe en el progrés avança en el segle XXI davant el nostre fracàs col·lectiu

SALVADOR GINER, sociòleg

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 3.01.10

L'arribada del 2010 fa anunciar a molts que entrem en el segon decenni del segle. Resulta inútil recordar-los que l'esdeveniment tindrà lloc el 2011, tal és la feblesa de la cultura aritmètica del personal. Això, suposant que comptem anys a partir del naixement de Jesucrist, que va tenir lloc entre sis i nou anys després de Crist. Incongruències com aquestes fan perdre a qualsevol la fe en la percepció popular de les dades. Ens inspiren desconfiança.

No hi ha més gran desconfiança avui en dia que la que genera la mort de la fe en el progrés. Fins a finals del segle XX –fins al 1989 per no sortir-nos de la data al·legòricament consagrada, tant com ho van ser el 1789, amb la presa de la Bastilla, o el 1917, amb la del Palau d'Hivernsolien ser dues les visions predominants del progrés. Hi havia, per un costat, els creients en l'inevitable alliberament de la humanitat. I, per l'altre, els creients que això se n'anava en orris. Els primers van aconseguir aplegar hosts molt vastes, en nom d'una explicació suposadament científica de la història i el seu futur, però van anar desprestigiant-se quan, per molts decennis, un totpoderós partit únic va monopolitzar la presumpta veritat d'aquesta doctrina i es va apoderar de nombrosos governs, per instal·lar una tirania execrable, que es legitimava, no obstant, sobre una aspiració tan noble com la del comunisme i la fraternitat universal.

Els segons no van aconseguir tant, però van imposar el derrotisme, el pessimisme i la desmoralització. Amb *best-sellers* tan reaccionaris com *La decadència d'Occident* o la *Rebelión de las masas*, Spengler i Ortega, i tot un reguitzell d'enemics de la democratització radical, aquest altre corrent va venir a reforçar la debilitat dels progressistes democràtics – els socialistes, entre altres– davant els excessos de la solució estalinista.

El considerable descrèdit sofert per les solucions alternatives –que per fortuna han sobreviscut a l'extremisme– no va ajudar gaire a millorar les coses. Tampoc ho van fer corrents intel·lectuals sorgits a mitjans de segle –des de l'existencialisme fins a l'Escola de Frankfurt– que, malgrat negar vigorosament la seva verdadera naturalesa pessimista, no sempre van saber rebutjar convincentment la degeneració totalitària, encara que fossin tan destres a assenyalar els mals del capitalisme occidental.

El cas és que no fa gaire vam entrar en aquella convenció que anomenem segle XXI, amb el desànim suficient per deixar via lliure a un enduriment sense frens del neoliberalisme. Ha hagut de ser la recessió iniciada a finals del 2007, i percebuda des de finals del 2008, actualment en curs – encara que amb senyals d'estabilització i recuperació als països que compten– la que posi limitacions als abusos d'aquest corrent. No ho ha fet, ai, la capacitat argumental d'una classe crítica i responsable. Aquesta hauria d'haver-la frenat amb convicció i autoritat.

Heus aquí una nova i inesperada traïció dels clergues. Si la traïció tradicional dels intel·lectuals era haver-se entregat o venut a les ideologies amb el pretext espuri de l'anomenat compromís –l'únic compromís acceptable és el de la veritat, no el de servir els designis de

partit ni d'església–, la nova traïció, la d'avui, és la de fallar en la promoció crítica del progrés moral de la humanitat. Una defensa i promoció que, per definició, no encaixa en cap mena d'ortodòxia.

Els successius fracassos del progrés –les guerres devastadores, mundials o locals, el fanatisme religiós, la destrucció ambiental, la incapacitat de control demogràfic, els estralls creixents causats per la fam, l'auge de l'hampa internacional i de la delinqüència, incloent-hi la financera– han obert de bat a bat les portes a l'era de la desconfiança amb què comença el segle XXI. La llista de victòries –l'expansió del feminisme, la de l'ecologisme, la del pacifisme, la de la societat civil solidària– no és gens menyspreable. Però hi ha una ferida oberta, que per si mateixa no acaba d'engegar a rodar els fonaments de la nostra era de la desconfiança: la nostra capacitat d'esmenar la via cap a la catàstrofe és encara minvada.

Per posar un sol exemple, la velocitat a la qual destruïm el medi ambient és molt superior a la velocitat amb què frenem aquesta destrucció. La reunió mundial de Copenhaguen, celebrada fa només unes setmanes, va posar en evidència els límits sinistres de la nostra voluntat de corregir-nos.

Heus aquí la qüestió de fons: la convicció més profunda de tot progressisme consisteix a tenir fe en la capacitat de l'home –com a ésser secular, amo de si mateix– d'actuar segons la raó i l'experiència. El corrent fundador del racionalisme modern –el mateix que va permetre una visió progressiva i progressista de la història i del futur– afirmava que l'ésser humà, al conèixer racionalment i analíticament la veritat, actuaria en conseqüència.

Si sabíem que la població creixia a un ritme molt més ràpid que la producció d'aliments, frenaríem el seu creixement. Si constatàvem que l'educació de les dones les emanciparia de la seva condició subordinada, promouríem el seu ensenyament universal. Si els científics certificaven que la civilització industrial destruïa la biodiversitat i l'ambient, prendríem les mesures necessàries per reorientar-la de debò.

Si descobríem que l'austeritat per a tots no és pobresa per a ningú, sinó la instauració d'un món més igualitari, de persones lliures i vida agradable, aleshores posaríem límits a oligarques i bandits per repartir la decència amb la necessària equanimitat. (Una societat austera compta amb bons hospitals, excel·lents universitats, vivendes còmodes, per a la immensa majoria: no és una societat pobra.)

És la convicció del progressisme tradicional –la de la relació de causa a efecte entre raó i acció conseqüent, entre coneixement objectiu i virtut cívica– la que s'ha ensorrat en els nostres dies. Però és aquesta, precisament, la que, mitjançant les armes que ens dona l'experiència, l'esperança i la dignitat pròpies de l'ésser humà, s'ha de recuperar costi el que costi. La fosca alternativa és del tot impensable.